

Slovenija in Nato na razpotju sprememb

20. obletnica vstopa Republike Slovenije v Nato

29. marec 2024 je bil za Republiko Slovenijo prelomen dan, saj je praznovala dve desetletji članstva v zvezi Nato. Ta pomemben dogodek je bil obeležen s panelnimi razpravami, ki so jih organizirali Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ministrstvo za Zunanje in Evropske Zadeve in Generalštab Slovenske vojske. Dogodek je potekal 28. marca na Brdu pri Kranju in je združil visoke voditelje in strokovnjake z različnih področij obrambe in mednarodne varnosti.

Prvi panel z naslovom »Nato včeraj, danes in jutri« je vodil dr. Iztok Prezelj, ugleden akademik in predsednik Evro-Atlantskega Sveta Slovenije. Na njem so sodelovali načelnik Generalštaba Slovenske vojske generalpodpolkovnik Robert Glavaš, vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi general Christopher G. Cavoli, načelnik Generalštaba oboroženih sil Italije admiral Giuseppe Cavo Dragone in načelnik Generalštaba Avstrijskih oboroženih sil general Rudolf Striedinger. Razpravljali so o razvojni poti in strateških niansah Nata.

Na drugem panelu »Ženske, mir in varnost v Natu« je dr. Andrej Benedejčič, stalni predstavnik Republike Slovenije pri zvezi Nato, vodil razprave s podpredsednico vlade Republike Slovenije in ministrico za zunanje in evropske zadeve Tanjo Fajon, posebno predstavnico zveze Nato za ženske, mir in varnost Irene Felinn, posebno svetovalko za zunanje zadeve FEPS in nekdanjo ministrico za zunanje zadeve Švedske Ann Linde in nekdanjo ministrico za obrambo Republike Slovenije dr. Ljubico Jelusič, ki so se osredotočale na ključno vlogo spola v mednarodni skupnosti in varnosti.

Zadnji panel z naslovom »Vrnitev h koreninam in kolektivni obrambi: 75 let zveze Nato« je moderirala Katja Geršak, izvršna direktorica Regionalnega dialoga. Na njem so sodelovali minister za obrambo Republike Slovenije Marjan Šarec, minister za obrambo Romunije Angel Tilvar in državni sekretar Republike Slovenije za mednarodne zadeve ter nacionalno in mednarodno varnost Vojko Volk. Razpravljali so o strateškem pomenu kolektivne obrambe in osrednji nalogi zavezništva.

Članek povzema ključne ugotovitve s praznovanja 20-letnice članstva Slovenije v Natu, ki sem se ga udeležil kot član Evro-Atlantskega Sveta Slovenije. Informacije so zbrane iz zabeleženih panelnih razprav in opažanj na dogodku, kjer so bili osvetljeni trenutni varnostni trendi, strateške usmeritve zavezništva ter ključni izzivi in priložnosti za Slovenijo.

Pot preoblikovanja Slovenije v zvezi Nato

Vstop Republike Slovenije v Severnoatlantsko zavezništvo je bil prelomen trenutek po njeni osamosvojitvi leta 1991, saj je izoblikoval njeno strateško usklajevanje z državami evroatlantske skupnosti in manifestiral njeno zavezanost h kolektivni varnosti. Premik Slovenije v zvezo Nato ni bil samo prehod iz samooskrbnosti v kolektivno obrambo, ampak je predstavljal korenito preobrazbo njene tedanje zunanje politike in obrambne strategije. Od takrat naprej sta slednji temeljili na prizadevanju za kolektivno varnost in obrambo, mednarodno stabilnost ter mir.

Slovenska pot do članstva se je začela v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko si je Slovenija, takrat še mlada država, prizadevala za vključitev v evropske in transatlantske strukture. Vstop v Nato je bil ključen korak k uresničevanju teh prizadevanj, saj je Sloveniji zagotovil varnostne garancije ter okvir za sodelovanje v širši mednarodni skupnosti. 29. marca 2004 je Republika Slovenija postala polnopravna članica. S tem je pridobila je enakovreden glas med največjimi in najmočnejšimi državami sveta ter postala bolj varna. To je bila poteza, ki se je ujemala s širšimi trendi obdobja po hladni vojni, ko so si mnoge vzhodnoevropske države zadale isti cilj, da bi zavarovale svojo novo pridobljeno suverenost in sodelovale v sistemu kolektivne varnosti.

Kot polnopravna članica zavezništva je Slovenija aktivno sodelovala v različnih mednarodnih operacijah in misijah, med drugim na Zahodnem Balkanu in v Afganistanu. S tem je dokazala svojo zavezanost osrednjim ciljem zavezništva za spodbujanje miru in varnosti v evroatlantskem prostoru in onkraj ter poudarila svojo vlogo odgovorne in zanesljive članice, zavezane h globalni stabilnosti.

Slovenija, ki se je dolgo obdobje spoprijemala z omejenimi obrambnimi investicijami, zdaj stoji pred izzivom posodobitve svojih oboroženih sil, izboljšanja interoperabilnosti z drugimi zaveznicami in uskladitve svoje obrambne politike s strateškimi usmeritvami zavezništva. Ta pot kaže na prilagodljivost in odzivnost Slovenije na spreminjajoče se varnostno okolje ter poudarja njeno zavedanje o potrebi po povečanju obrambnih zmogljivosti, kar je bistveno ne le za izpolnjevanje zavezniških obveznosti, ampak tudi za zagotovitev lastne varnosti v nepredvidljivih razmerah.

Dve desetletji dolga pota Slovenije v Severnoatlantskem zavezništvu priča o njenem prehodu iz države, ki se je po koncu hladne vojne pridružila novim članicam in iskala svojo mesto v zavezništvu, do dejavnega partnerja v sistemu kolektivne obrambe ter ključnih razpravah evroatlantske skupnosti.

Modernizacija za sodobno varnostno okolje

Položaj Slovenije v Natu je tesno povezan s širšim procesom modernizacije in prilagajanja na spremenjeno varnostno okolje, ki se je pojavilo v drugem desetletju 21. stoletja. Modernizacija v tem kontekstu zajema celovit spekter sprememb, od nadgradnje vojaške opreme do preoblikovanja strateških doktrin in izboljšanja pravnih ter institucionalnih okvirov.

V zadnjih letih, z naraščanjem državnocentričnih in hibridnih groženj, je Slovenija, skladno s strateškimi usmeritvami Nata, spoznala potrebo po celoviti prenovi svojih obrambnih in varnostnih pristopov. Po letih zmanjševanja obrambnih izdatkov je začela z intenziviranjem naložb v modernizacijo svojih oboroženih sil za krepitev odvrtačne države in kolektivne obrambe zavezništva. Kot že rečeno, modernizacija ne pomeni le posodabljanje in pridobivanje nove opreme, temveč tudi integracijo novih naprednih tehnologij ter inovativnih načrtov in pristopov za krepitev obrambnih in operativnih zmogljivosti države. Poleg tega je poudarek tudi na izboljšanju kibernetike obrambe ter obveščevalnih, nadzornih in izvidniških zmogljivostih, ki v sodobnih konfliktnih scenarijih pridobivajo na pomenu.

Natov koncept odvrtaanja in obrambe evroatlantskega območja (DDA) od držav zahteva trdno in odporno obrambno držo, s katero je sposobna učinkovito odvrtaati in se braniti pred različnimi grožnjami, vključno s konvencionalnimi in nekonvencionalnimi. To pa zahteva predvsem naložbe v obrambne kapacitete. Zavezanost Slovenije k temu je vidna v njenih prizadevanjih za usklajitev nacionalnega obrambnega načrtovanja s kolektivnimi obrambnimi strategijami zavezništva, zagotavljajoč, da so njene sile ne le dobro opremljene, temveč tudi strateško integrirane v širši konceptualni okvir zavezništva.

Ključni vidik modernizacije je interoperabilnost – sposobnost oboroženih sil, da nemoteno in učinkovito delujejo z oboroženimi silami drugih članic. To ne pomeni le standardizacije opreme in postopkov, temveč tudi redna udeležba na skupnih vajah in operacijah, kar izboljšuje taktično in operativno kohezijo zavezniških sil. Modernizacija za sodobno varnostno okolje predstavlja strateško naložbo Slovenije v prihodnost, kjer so varnostni izzivi vse večji in vse bolj kompleksni. Z usklajevanjem svojih vojaških in obrambnih strategij s potrebami ostalih zaveznic, Slovenija ne štiti le svojih nacionalnovarnostnih interesov, temveč prispeva tudi h kolektivni varnosti in stabilnosti v regiji. Tovrsten proces modernizacije je ključnega pomena za vzdrževanje pripravljenosti in odzivnosti zavezništva v trenutnem nepredvidljivem varnostnem okolju 21. stoletja.

Premik s kriznega upravljanja h kolektivni obrambi

Po več kot dveh desetletjih se je Nato vrnil k svojemu temeljnemu poslanstvu – zagotavljanju kolektivne obrambe evroatlantskega območja. Hkrati pa ohranja pomen upravljanja in preprečevanja kriz ter kooperativne varnosti. Sprememba Natovega strateškega koncepta, ki jo narekujejo obsežni varnostni izzivi v njegovi soseščini, je močno vplivala na vlogo Slovenije znotraj zavezništva, saj poudarja potrebo po prilagojenem pristopu k učinkovitemu spoprijemanju s temi izzivi.

V obdobju po hladni vojni se je delovanje Nata osredotočalo predvsem na operacije upravljanja in preprečevanja kriz, z namenom blaženja konfliktov in krepitve stabilnosti v regijah, kot je Zahodni Balkan. Zahodni Balkan, ki je v neposredni bližini evroatlantskega prostora, ima ključen pomen, saj morebitna destabilizacija te regije neposredno vpliva na varnost zaveznic, vključno z našo. Slovenija, ki se je v tem obdobju pridružila Natu, je aktivno prispevala k tovrstnim operacijam in misijam ter s svojim položajem in izkušnjami podpirala prizadevanja za mir in stabilnost v tovrstnih konfliktnih območjih. Vendar so spreminjajoče se globalne varnostne razmere, zaznamovane z naraščanjem konvencionalnih in nekonvencionalnih groženj, predvsem ruske neizzvane in obsežne invazije na Ukrajino, razkrile potrebo po prilagoditvi strateških prioritet zavezništva. Ponovno je poudarek na močni kolektivni obrambi, podobno kot v obdobju hladne vojne. Ta pa temelji na načelu, da je napad na eno državo članico enak napadu na vse. Ta zaveza krepi odvrtačno moč pred napadi in je bistvena, saj predstavlja temelj za zagotavljanje varnosti vseh članic pred različnimi grožnjami, kar je osrednje načelo Natove ustanovne pogodbe.

Sodobno varnostno okolje, ki je prežeto z državnimi in nedržavnimi akterji, kibernetiskimi grožnjami in taktikami hibridnega bojevanja, zahteva večplasten pristop. Spekter obrambnih zahtev se je razširil in ne zajema več samo trdne vojaške obrambe, ampak vključuje tudi kibernetisko varnost, protiteroristične ukrepe in zaščito kritične infrastrukture. Slovenija je prepoznala potrebo po prilagajanju na te kompleksnosti in sprejela strateško preusmeritev zavezništva, priznavajoč, da varnost danes ne zajema le teritorialne obrambe, ampak tudi obvladovanje kriz ter spodbujanje kooperativne varnosti. Novi strateški koncept Nata odraža večdimenzionalno naravo sodobnih varnostnih izzivov in izpostavlja potrebo po celostnem pristopu za njihovo učinkovito obravnavo. Pri tem pa postavlja odvrtačanje in kolektivno obrambo, kot temelj 5. člena Severnoatlantske pogodbe, v samo središče. To poudarja njegovo osrednjo vlogo pri zagotavljanju varnosti članic zavezništva, še posebej ob vnovičnem izbruhu konvencionalne vojne na evropski celini.

Slovenija je, v duhu kolektivne varnosti, prav tako priznala pomen solidarnosti in sodelovanja znotraj Nata. Moč zavezništva leži v njegovi enotnosti in zavezanosti članic, da si nudijo medsebojno pomoč – načelo, ki je Slovenijo usmerjalo v njenem sodelovanju z zaveznicami, od sodelovanja na vajah, do aktivnega soodločanja v strateških razpravah o prihodnosti zavezništva.

Premik s kriznega upravljanja, ki je bilo aktualno v obdobju po hladni vojni, nazaj k močni odvrtačni in obrambni držbi, kot osrednjemu stebru kolektivne obrambe, predstavlja ključno prilagoditev članic v strateških okvirih Nata. Ta prehod odraža celovito razumevanje kompleksnosti in medsebojne povezanosti sodobnih varnostnih groženj. Hkrati poudarja nujnost skupnega in večplastnega pristopa za zagotavljanje trajnega miru in stabilnosti, še posebej ob ponovnem pojavu konvencionalne vojne in povečani varnostni ogroženosti na evropski celini.

Ženske, mir in varnost

Agenda »Ženske, mir in varnost« (WPS) je postal pomemben steber strateškega okvira Slovenije v zvezi Nato. Agenda zagovarja celostni pristop k miru in varnosti z izrecnim poudarkom na spolni vključenosti. Pristop je skladen trendu feministične zunanje politike, ki so ga sprejele države kot so Švedska, Nemčija, Slovenija in druge, kjer se prepozna nujnost celovite integracije žensk v procese miru in varnosti.

Položaj Slovenije v okviru agende WPS in vključevanje načel feministične zunanje politike odražata njeno zavezanost k poudarjanju vloge žensk pri reševanju konfliktov in upravljanju varnostnih zadev. Feministična zunanja politika, ki jo je Švedska zasnovala leta 2014, se osredotoča na spodbujanje enakosti spolov in vključevanje žensk na vseh ravneh mednarodnih odnosov. Slovenija je sprejela to politiko in v svoje diplomatske ter varnostne pobude vključila spolni vidik za ustvarjanje bolj učinkovitih in pravičnih rešitev.

Ta prizadevanja krepiti tudi osrednja vloga žensk v mirovnih pogajanjih. Vendar pa so ženske, kljub njihovim dragocenim prispevkom v teh procesih, pogosto premalo zastopane, njihova udeležba pa je bistvena za doseganje dolgoročnega miru. Razprava na Brdu pri Kranju je osvetlila to odstopanje in poudarila nujnost po krepitvi vloge žensk v procesih varnosti in miru. Panelistke so spolno enakost postavile v središče mednarodnih varnostnih razprav. Njihova stališča, skupaj s pogledi posebne predstavnice zveze Nato za ženske, mir in varnost, so poudarile potrebo po vključevanju različnih perspektiv pri snovanju celostnih varnostnih

strategij. Agenda WPS poudarja, da morajo biti pobude za mir in varnost inkluzivne ter da je treba izkoristiti edinstvene perspektive, ki jih prinašajo ženske.

Aktivna drža Slovenije v agendi WPS in njeno udejanjanje feministične zunanje politike predstavljata pomembna elementa njenega političnega sodelovanja z zaveznicami. Ta prizadevanja odsevajo širši premik k bolj inkluzivnim in trajnostnim varnostnim strategijam, ki izpostavljajo bistveno vlogo žensk pri doseganju miru in stabilnosti. Slovenija, z zagovarjanjem spolne enakosti in vključevanjem teh načel v svojo zunanjo in varnostno politiko, prispeva k preoblikovanju globalne agende, katere cilj je zagotoviti mir in varnost za vse.

Interoperabilnost in solidarnost kot temelja enotnosti in kolektivne obrambe

Interoperabilnost in solidarnost sta temelja za učinkovitost zavezništva Nato, saj omogočata nemoteno delovanje in medsebojno podporo med članicami pri spoprijemanju s perečimi varnostnimi izzivi. Slovenija tem vidikom namenja posebno pozornost, saj je svoje obrambne zmogljivosti in strateške doktrine aktivno začela usklajevati z Nato standardi, kar prispeva k izboljšanju kolektivne obrambe in operativnega sodelovanja. Na tem področju je začela zavzemati proaktivno držo z modernizacijo oboroženih sil in vlaganjem v kompatibilne oborožitvene sisteme, s čimer ne krepi le svojih obrambnih zmogljivosti, ampak tudi prispeva k splošni pripravljenosti in odzivnosti celotnega zavezništva.

Posebno pomembna je tudi solidarnost znotraj zavezništva, ki izhaja iz načela kolektivne obrambe na podlagi 5. člena Severnoatlantske pogodbe. Položaj Slovenija se je od vstopa v Nato spremenil iz pasivne prejemnice koristi v aktivno prispevajočo zaveznico k varnosti ostalih držav članic. Kljub temu pa Slovenija še vedno stremi k popolni izpolnitvi svojih zavez in uresničitvi svojega potenciala znotraj zavezništva.

Razprave so prav tako osvetlile pomen regionalnih načrtov in potrebo po uskladitvi obrambnega načrtovanja držav članic s skupno strategijo Nata. Poudarek je bil na tem, kako Slovenija povezuje svoje zmogljivosti s širšimi cilji zavezništva, zagotavljajoč, da so njene sile ne le dobro opremljene, ampak tudi pripravljene za sodelovanje v skupnih operacijah in misijah. Koncept odvrčanja in obrambe evroatlantskega območja (DDA) je bil močno poudarjen. DDA, kot osnova kolektivne obrambe Nata, zahteva interoperabilne sile, sposobne hitre in učinkovite mobilizacije ob morebitnih grožnjah ali napadih. Prizadevanja Slovenije, vključno z usklajevanjem njenih nacionalnih obrambnih načrtov z regionalnimi strategijami zavezništva, utrjujejo njen položaj pri krepitvi kolektivne obrambe.

Interoperabilnost in solidarnost članic sta torej temeljnega pomena za sodelovanje znotraj zavezništva Nato, saj odražata trdno zavezanost skupnim vrednotam in ciljem zavezništva. Slovenija, s svojimi prizadevanji za izboljšanje vojaške interoperabilnosti in zagovarjanjem načela kolektivne obrambe, ne zagotavlja le lastne varnosti, temveč prispeva tudi k varnosti drugih članic in stabilnosti celotne evroatlantske regije.

Spoprijemanje s sodobnimi varnostnimi izzivi

V novem obdobju naraščajočega nasilja, varnostnih skrbi, geopolitičnih sprememb in vse večjemu številu držav vpletenih v zunanje konflikte, se Nato sooča z obsežnim spektrom preizkušenj. Ti ne vključujejo le konvencionalne izzive, ampak tudi kibernetске, vesoljske in hibridne grožnje. Spremenjene varnostne razmere niso samo ponovno obudile bistva kolektivne obrambe, ampak tudi poudarjajo potrebo, da se mora zavezništvo prilagoditi novim izzivom, ki segajo onkraj tradicionalnih bojišč.

Ruska nezakonita in neizzvana invazija na Ukrajino je potrdila, da vojne na evropski celini niso del preteklosti. To agresivno dejanje je jasen pokazatelj nove, nepredvidljive dobe, v kateri živimo, in resnične možnosti večjih konvencionalnih konfliktov na naših tleh. Zaradi teh okoliščin je nujen temeljit pregled obrambnih in odvrtačalnih strategij zavezništva, da se lahko učinkovito odzovemo na morebitne grožnje, kar je privedlo do povečane potrebe po izboljšanju vojaške pripravljenosti in obrambnih kapacitet. Tukaj ima ključno vlogo tudi Slovenija.

Potreba po povečani pripravljenosti obsega tudi spoprijemanje s kompleksnostjo kibernetских in hibridnih groženj, ki predstavljajo tveganje tudi za države, ki so geografsko oddaljene od neposrednih konfliktnih območij. Kibernetска varnost je, zaradi pogostosti kibernetских napadov in informacijskega vojskovanja v digitalni dobi, postala kritična. Slovenija, ki se spoprijema z vedno več kibernetскими napadi, predvsem iz Rusije, intenzivno krepi svoje kibernetске obrambne sposobnosti. To pa ne pomeni le zaščite nacionalne infrastrukture, ampak tudi sodelovanje z zaveznicami za izboljšanje regionalne kibernetске odpornosti in obrambo pred grožnjami tako državnih kot nedežavnih akterjev.

Hibridne grožnje, ki združujejo konvencionalne in nekonvencionalne taktike, kot so dezinformacijske kampanje, *proxy* vojne ter ekonomski pritiski in destabilizacija, so prav tako v središču Natove varnostne agende. Razmere v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu odsevajo zapletenost hibridnih groženj, kar je zaveznice v Natu spodbudilo k oblikovanju bolj celostnih in naprednih strategij za spoprijemanje s temi naraščajočimi grožnjami.

Vesolje je prav tako postalo vitalno področje globalne varnosti. Ob priznavanju pomena vesoljskega področja kot enega od petih področij vojskovanja, poleg kopnega, morja, zraka in kibernetnega prostora, ter ob upoštevanju potenciala satelitskih spopadov, je Nato vesolje opredelil kot operativno področje. To je ključno za zaščito vesoljske infrastrukture, ki igra pomembno vlogo pri zagotavljanju širše globalne, nacionalne in kolektivne varnosti.

Prehod v novo varnostno paradigmo, ki jo diktirajo razmere v Ukrajini, na Bližnjem vzhodu ter širši globalni geopolitični premiki, poudarja potrebo po celovitih in agilnih obrambnih strategijah. Slovenija, ki se prilagaja strateškim smernicam Nata, se na teh ključnih področjih zavzema za krepitev svojih zmogljivosti, s čimer prispeva k večji odpornosti in odzivnosti zavezništva pri spoprijemanju s kompleksnim spektrom groženj v današnjem medsebojno povezanem okolju. S skupnimi prizadevanji na teh področjih, države članice ne ščitijo le lastnih nacionalnovarnostnih interesov, temveč krepijo kolektivno obrambo in varnost celotnega evroatlantskega prostora.

Položaj Avstrije med nevtralnostjo in dinamiko evropske obrambe

Spremenjeno varnostno okolje v Evropi je izpostavilo vlogo držav, kot je Avstrija, ki je znana po svoji dolgotrajni politiki nevtralnosti. Avstrijski pristop k obrambi in varnosti, zlasti ob ruski invaziji na Ukrajino, razkriva razsežnosti evropske varnostne dinamike in razvoj partnerskih odnosov z Natom.

Avstrija, kljub globoki zavezanosti k nevtralnosti, ki izhaja iz njene zgodovine in je globoko zakoreninjena v njeni ustavi, v različnih oblikah sodeluje z Natom, predvsem v okviru programa Partnerstvo za mir. Njeni vojaški strokovnjaki so večkrat poudarili potrebo po interoperabilnosti in tesnejšem sodelovanju z Natom, tudi v okviru nakupov zračne obrambe *Sky Shield*. Tovrstno sodelovanje odraža njen pragmatičen pristop k varnosti, ki priznava potrebo po sodelovanju pri spoprijemanju s skupnimi grožnjami ob hkratnem spoštovanju omejitev nevtralnosti. Avstrijski primer prikazuje, kako vojaško nevtralna država usklajuje svoje nacionalne obrambne politike s predanostjo kolektivni varnosti v Evropi.

Ob soočanju z naraščajočimi varnostnimi tveganji v Evropi je Avstrija revidirala in prilagodila svojo obrambno in varnostno držo. Govorilo se je, da namerava v prihodnosti podvojiti obrambne izdatke, kar jasno odraža njeno prepoznavanje spremenjenih varnostnih razmer in pomena obrambnih sposobnosti. Ta trend odraža širšo dinamiko v Evropi, kjer države v luči novih varnostnih izzivov preoblikujejo svoje obrambne strategije in zaveze.

Avstrija torej združuje svojo nevtralnost z aktivno vlogo v mednarodnih varnostnih prizadevanjih. Njena humanitarna podpora Ukrajini potrjuje zavezanost evropski stabilnosti in prikazuje Avstrijo kot pomembnega akterja, ki lahko kljub omejitvam svoje nevtralnosti pomembno prispeva k skupnim prizadevanjem. Zaradi svoje geostrateške lege ima Avstrija tudi pomembno vlogo pri zagotavljanju mobilnosti zavezniškim silam, ki je ključna za operativno delovanje zavezništva.

Spreminjajoče se varnostno okolje je sprožilo razprave o strateški pomembnosti evropske obrambne integracije in vlogi nevtralnih držav, kot je Avstrija. Avstrijske izkušnje in politike nudijo dragocen vpogled v dinamiko med ohranjanjem nevtralnosti in odzivanjem na nove oblike agresije, ter potrebo po kolektivni obrambi. Te ugotovitve so ključne za oblikovanje obsežne strategije Nata, ki mora usklajevati različne obrambne politike, vključno z avstrijskimi in švicarskimi, da bi ustvarili koherenten in učinkovit obrambni sistem. Ta dinamika, ki je prišla do izraza v dialogih znotraj Nata in med njegovimi članicami poudarja potrebo po prilagodljivih in vključujočih varnostnih pristopih za učinkovito kolektivno varnost.

Prihodnost Nata in kolektivne obrambe

Prihodnost kolektivne obrambe, ob spreminjajočih se varnostnih dinamikah, predstavlja ključno obdobje v razvoju zavezništva. Ekspanzionistične ambicije Rusije niso le poudarile pomen kolektivne obrambe kot temelja za ohranjanje varnosti in miru, temveč so sprožile tudi strateško preusmeritev zavezništva za obvladovanje sodobnih geopolitičnih in varnostnih izzivov. Vojna v Ukrajini je razkrila obsežno potrebo po vojaških virih in pripravljenosti za odvrčanje in obrambo pred odločnim nasprotnikom. Z izgubo več tisočih tankov v primerjavi z oboroženimi silami nekaterih članic Nata, ki imajo le nekaj sto tankov, postaja jasno, da je obseg vojne ogromen.

Ruska agresija na suvereno državo je odpravila vsakršne iluzije o trajnem miru v Evropi in poudarila potrebo po močnih kolektivnih obrambnih mehanizmih, ki temeljijo na nujni krepitvi obrambnih kapacitet. Tudi Slovenija, ki že od samega začetka podpira Ukrajino, se sooča s potrebo po občutnem povečanju obrambnih izdatkov in modernizaciji svoje vojaške opreme. Kljub temu, da je pred Slovenijo še dolga pot do optimalnih obrambnih kapacitet, je zastavila cilj, da bo do leta 2030 dosegla 2% BDP za obrambo, kar je absolutni minimum za zagotavljanje varnosti in obrambe v času, ko so obsežne konvencionalne grožnje ponovno postale aktualne v Evropi.

A razvoj Nata, kot odgovor na varnostne izzive, ne obsega le kvantitativnega povečanja vojaških virov, temveč tudi kvalitativno izboljšanje v načinu uporabe in upravljanja teh virov. Poudarek je na izboljšanju interoperabilnosti, mobilnosti in pripravljenosti sil, s čimer se lahko Nato hitro in učinkovito odzove na grožnje. Slovenija aktivno podpira te usmeritve, tudi z zavezo k doseganju Natovih ciljev za obrambne izdatke in sodelovanjem v skupnih vajah in usposabljanjih.

Hkrati je vojna v naši neposredni soseščini ponovno odprla razprave o strateški orientaciji Nata, zlasti v smislu iskanja ravnovesja med varnostnimi izzivi na vzhodu in jugu. Slovenija ima zaradi svoje strateške lege in zgodovinskih izkušenj osrednjo vlogo v teh razpravah. Sodobno varnostno okolje poudarja tudi pomen nevojaških aspektov varnosti, kot so gospodarska oziroma ekonomska stabilnost, energetska neodvisnost in informacijska varnost. Slovenija zagovarja celostni pristop k varnosti, pri čemer se zaveda, da je potrebno vojaško moč dopolniti s širšo družbeno odpornostjo, da bi učinkovito obravnavali večdimenzionalno naravo sodobnih groženj.

Učenje iz izkušenj vojne v Ukrajini je ključno za prihodnost kolektivne obrambe in razvoj Nata. Po dolgem obdobju zadržanosti v obrambnih investicijah se je Slovenija zdaj zavezala k strateškemu vlaganju, s čimer prispeva k razvoju zavezništva, pripravljenega na izzive 21. stoletja. Ta premik poudarja njeno proaktivno vlogo in pomembno prispevanje k okrepitvi kolektivne sposobnosti Nata za spoprijemanje s sodobnimi varnostnimi izzivi. S tem zagotavlja trden in proaktiven mehanizem kolektivne obrambe, ki je ključen za zagotavljanje varnosti in stabilnosti.

Zaključek – Kovanje poti v prihodnost

Ob dvajsetletnici članstva v Natu postaja vse bolj jasno, da mora Slovenija, skupaj z zaveznicami, okrepiti svoj prispevek h kolektivni varnosti. V tem obdobju naraščajočih varnostnih tveganj, nepredvidljivosti in negotovosti, s ponovnim pojavom vojne na evropski celini, se od vseh članic zahteva večja obrambna pripravljenost in medsebojna strateška usklajenost za učinkovito spoprijemanje z novimi kompleksnimi grožnjami.

Razprave ob tej prelomnici so poudarile potrebo po krepitvi obrambnih zmogljivosti, izboljšanju strategij javnega naročanja, večji družbeni odpornosti in večji javni ozaveščenosti. Slovenija, ob refleksiji svoje vloge v zvezi Nato, prepoznava potrebo ne samo po nadaljevanju, temveč tudi po intenziviranju svojih prispevkov h kolektivni obrambni in odvrtačni državi zavezništva.

To pa zajema znatno povečanje naložb v obrambne kapacitete, s ciljem, da so njene oborožene sile ustrezno opremljene, da se lahko branimo pred sodobnimi grožnjami.

Ključnega pomena je tudi odpornost, ki poudarja nujnost krepitve tako vojaške kot civilne infrastrukture pred vrsto groženj, vključno s kibernetскими in hibridnimi. Odpornost mora biti vsedržavna – graditi jo morata javni in zasebni sektor skupaj, z roko v roki. Slovenija svoj položaj v Natu krepi z večjo interoperabilnostjo in s tesnim usklajevanjem svojih strateških prizadevanj s širšimi cilji zavezništva, zagotavljajoč skladnost in celostnost svojih naporov v odzivu na kompleksnost sodobnih varnostnih izzivov.

Poleg tega postaja vse bolj kritično tudi spodbujanje javnega zavedanja in razumevanja teh varnostnih imperativov. To je bistveno za oblikovanje družbe, ki prepoznava pomembnost močne obrambne ter odvrčalne naravnosti in ki podpira nujne varnostne ukrepe. Slovenija mora svoja prizadevanja uskladiti s strateškimi cilji zavezništva in pokriti širok spekter aktivnosti, od modernizacije vojaške opreme in krepitve operativnih zmogljivosti do spodbujanja javnega diskurza, ki odseva trenutne geopolitične zapletenosti.

V trenutnih turbulentnih časih se zaveznice soočajo z nujnostjo skupne odgovornosti in skupnega prizadevanja za prilagoditev novim varnostnim realnostim. Ključno za prihodnost je nadaljevanje z razvojem obrambnih kapacitet, krepitev vsedržavne odpornosti ter aktivno sodelovanje in vključevanje javnosti. Bistvenega pomena je, da skupaj sprejmemo proaktiven pristop in se odločno lotimo nujnih naložb v varnost, to so investicije v obrambne zmogljivosti, tehnološke inovacije ter povečana interoperabilnost, kar je bistveno za zagotavljanje miru in stabilnosti v času naraščajoče nepredvidljivosti in negotovosti. Z združenimi močmi se moramo prilagoditi in zaščititi našo skupno prihodnost.

Avtor članka:

Matic Kosirnik

31. 3. 2024